

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ตามกรอบโครงสร้าง (structural interview) ที่กำหนดไว้คร่าว ๆ และการศึกษาจากกรบันทึกรายงานการปฏิบัติงาน (review chart) ของพยาบาลเวชปฏิบัติทั่วไป โดยมีรายละเอียดของการศึกษา ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่เกี่ยวข้องในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย พยาบาลเวชปฏิบัติทั่วไปที่ปฏิบัติงาน ณ หน่วยบริการสุขภาพพระดัตปฐมภูมิในภาคตะวันออกเฉียงใต้แก่ ศูนย์สุขภาพชุมชนในโรงพยาบาลชุมชน ศูนย์สุขภาพชุมชนสถานีอนามัย โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพระดับตำบล (รพสต.) ศูนย์แพทย์ชุมชน ศูนย์บริการสาธารณสุขเทศบาล

ผู้ให้ข้อมูลเป็นตัวแทนจากหน่วยบริการสุขภาพพระดัตปฐมภูมิ ได้แก่ ศูนย์สุขภาพชุมชนในโรงพยาบาลชุมชน 2 แห่ง ศูนย์สุขภาพชุมชนสถานีอนามัย 1 แห่ง ศูนย์แพทย์ชุมชน 1 แห่ง ที่ได้การสุ่มตัวอย่างศึกษา 2 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดชลบุรี และ จังหวัดฉะเชิงเทรา ทำการศึกษาจังหวัดละ 1 อำเภอ อำเภอละ 1 หน่วยโรงพยาบาลชุมชน และ 1 หน่วยบริการสุขภาพ ที่มีพยาบาลเวชปฏิบัติทั่วไปให้บริการสุขภาพประชาชน และหัวหน้าหน่วยงานยินดีให้ความร่วมมือและอนุญาตให้เก็บข้อมูลการวิจัย ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย

1. ผู้บริหารของหน่วยบริการสุขภาพพระดัตปฐมภูมิ ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงพยาบาล หัวหน้าพยาบาล หัวหน้าหน่วยบริการสุขภาพ ในฐานะผู้บังคับบัญชาของพยาบาลเวชปฏิบัติทั่วไปหน่วยละ 1 คน รวม 4 คน
2. พยาบาลเวชปฏิบัติ หน่วยละ 1-2 คน รวม 5 คน
3. ผู้ร่วมงานของพยาบาลเวชปฏิบัติ หน่วยละ 1-2 คน รวม 2 คน
4. ประชาชน(ผู้ใช้บริการ) ในหน่วยบริการ หน่วยละ 2-5 คน รวม 20 คน
5. บันทึกการให้บริการของพยาบาลเวชปฏิบัติ หน่วยละ 2-5 บันทึก รวม 13 บันทึก

เครื่องมือและคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

แบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง และแบบบันทึกที่สร้างขึ้นโดยคณะกรรมการประเมินผลการจัดการหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง สาขาเวชปฏิบัติทั่วไป (การรักษาโรคเบื้องต้น) ซึ่งแต่งตั้งโดยสภากรพยาบาล จำนวน 4 ชุด ได้แก่

ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้บริหารหน่วยงาน/ ผู้ร่วมงานของพยาบาลเวชปฏิบัติทั่วไป เป็นลักษณะคำถามปลายเปิด ประกอบด้วย 5 ตอน ได้แก่ (1) ข้อมูลเบื้องต้นของหน่วยงาน (2) ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ (3) คุณภาพของพยาบาลเวชปฏิบัติ ในด้านการใช้ความรู้ความสามารถในการรักษาโรคเบื้องต้น และสมรรถนะการสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่น การบันทึกข้อมูล (4) สิ่งที่ควรอบรมเพิ่มเติม และการพัฒนาสมรรถนะอย่างต่อเนื่อง (5) ผลงานที่แสดงถึงคุณภาพในการดูแลผู้ป่วย

ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของพยาบาลเวชปฏิบัติทั่วไป เป็นลักษณะคำถามปลายเปิด ประกอบด้วย 4 ตอน ได้แก่ (1) ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ (2) คุณภาพของพยาบาลเวชปฏิบัติ ในด้านการใช้ความรู้ความสามารถในการรักษาโรคเบื้องต้น และสมรรถนะการสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่น การบันทึกข้อมูล (3) สิ่งที่ควรอบรมเพิ่มเติม และการพัฒนาสมรรถนะอย่างต่อเนื่อง (4) ผลงานที่แสดงถึงคุณภาพในการดูแลผู้ป่วย

ชุดที่ 3 แบบสัมภาษณ์ผู้ป่วย/ ผู้ใช้บริการ เป็นลักษณะคำถามปลายเปิด ประกอบด้วย 4 ตอน ได้แก่ (1) ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้บริการ (2) ความพึงพอใจในการบริการของพยาบาลเวชปฏิบัติทั่วไป (3) ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้บริการของพยาบาลเวชปฏิบัติทั่วไป (4) แบบสังเกตและบันทึกการบริการการรักษาของพยาบาลเวชปฏิบัติทั่วไป

ชุดที่ 4 แบบติดตามทบทวนเวชระเบียน (Review Chart) ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ (1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ใช้บริการ (Patient's Profile) ประวัติการเจ็บป่วย (Illness History) การตรวจร่างกาย (Physical Exam) การตรวจทางห้องปฏิบัติการ การรักษาและตรวจติดตาม การให้คำปรึกษาและแนะนำด้านสุขภาพ เป็นแบบบันทึกข้อมูลการบันทึกทางการแพทย์พยาบาลเวชปฏิบัติทั่วไป หรือจากการบันทึกภาพ หรือจากการพิมพ์เอกสารข้อมูล ตามที่หน่วยบริการสุขภาพอนุญาต และ (2) ส่วนของการประเมินและให้คะแนนในแต่ละด้าน มีคะแนนเต็ม 5 (รายละเอียดและเกณฑ์การให้คะแนนในภาคผนวก)

เครื่องมือทุกชุดได้ผ่านการทดลองเก็บข้อมูลในโรงพยาบาลชุมชน 1 แห่ง ในจังหวัดเพชรบุรี และสถานีอนามัยซึ่งเป็นหน่วยบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิในสังกัดโรงพยาบาลชุมชนนั้นอีก 1 แห่ง โดยคณะทำงานประเมินผล ฯ เพื่อตรวจสอบความเป็นปรนัยของเนื้อหาในเครื่องมือ วิธีการและความสะดวกในการใช้งาน ปัญหาอุปสรรคในการเก็บข้อมูล หลังจากนั้นได้นำมาปรับปรุงให้เหมาะสมก่อนนำไปใช้จริง

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

โครงการวิจัยนี้เป็นโครงการวิจัยย่อยภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง “ประเมินหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง สาขาเวชปฏิบัติทั่วไป (การรักษาโรคเบื้องต้น)” ซึ่งได้ผ่านการพิจารณาและให้การรับรองโครงการวิจัยโดยคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย สภาการพยาบาล เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2553

การเก็บรวบรวมข้อมูลคณะผู้วิจัยได้มีหนังสือโดยเลขานุการสภาการพยาบาล ถึงนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด และหัวหน้าหน่วยงานที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทุกแห่ง เพื่อขออนุญาตให้คณะผู้วิจัยเก็บ

ข้อมูลในหน่วยบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิที่สุ่มเป็นตัวอย่างโดยชี้แจงวัตถุประสงค์ เนื้อหา และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยสังเขป

เมื่อผู้วิจัยและผู้ช่วยเก็บข้อมูลทำการเก็บข้อมูลในหน่วยงานที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้ทำการขออนุญาตจากหัวหน้าหน่วยงานทุกแห่ง ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคน โดยทำการชี้แจงวัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยรายละเอียด รวมทั้งขออนุญาตบันทึกเสียง ถ่ายภาพ และข้อมูลของผู้ใช้บริการ เพื่อใช้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากส่วนต่าง ๆ ทั้งนี้ผู้วิจัยจะไม่ทำการเปิดเผยชื่อหน่วยงานและชื่อผู้ให้ข้อมูล นำเสนอข้อมูลเป็นภาพรวมของการวิจัย ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากผู้ที่ยินยอมและเต็มใจเข้าร่วมการวิจัยเท่านั้น เอกสาร ภาพถ่าย และเสียงที่บันทึกจะไม่นำไปเปิดเผย หรือใช้ในการวิจัยอื่นและจะทำลายเมื่อการวิจัยนี้สิ้นสุดแล้ว

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในกลุ่มตัวอย่างต่าง ๆ กระทำโดยผู้วิจัย และผู้ช่วยเก็บข้อมูล 2 คน เป็นพยาบาลวิชาชีพสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท 1 คน และนักวิชาการระดับปริญญาตรี 1 คน ที่ผ่านการอบรมทำความเข้าใจ เกี่ยวกับวัตถุประสงค์และรายละเอียดในเครื่องมือการวิจัยเป็นอย่างดี ผ่านการฝึกซักซ้อมการสัมภาษณ์และการเก็บข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ ในการเก็บข้อมูลทุกครั้งผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. ติดต่อกับผู้อำนวยการหรือหัวหน้าหน่วยงานต่าง ๆ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยมีพยาบาลเวชปฏิบัติทั่วไปหรือหัวหน้าพยาบาลในหน่วยงานต่าง ๆ เป็นผู้ประสานงาน ทำการขออนุญาตและนัดหมายวันเวลาเก็บรวบรวมข้อมูล
2. เมื่อถึงวันนัดผู้วิจัยและผู้ช่วยเก็บข้อมูลเข้าพบผู้อำนวยการหรือหัวหน้าหน่วยงานมอบหนังสือแนะนำตัวจากสภาการพยาบาล ทำการชี้แจงวัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ขออนุญาตเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ บันทึกเสียง ถ่ายภาพ กับกลุ่มตัวอย่างต่าง ๆ เมื่อได้รับอนุญาตแล้วจึงทำการเก็บข้อมูล โดยผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการหรือหัวหน้าหน่วยงาน
3. หลังจากนั้นผู้วิจัยไปสัมภาษณ์พยาบาลเวชปฏิบัติ ณ ที่ปฏิบัติหน้าที่จนแล้วเสร็จ
4. ผู้ช่วยเก็บข้อมูลสังเกตการณ์การปฏิบัติงานให้บริการของพยาบาลเวชปฏิบัติทั่วไป ตลอดจนเก็บข้อมูลโดยการถ่ายภาพแฟ้มประวัติ หรือพิมพ์เอกสารข้อมูลผู้ให้บริการรายที่สังเกตการณ์การบริการ ผู้ช่วยเก็บข้อมูลอีกคนหนึ่งสัมภาษณ์ผู้ให้บริการที่ถูกสังเกตหลังการใช้บริการจากพยาบาลเวชปฏิบัติทั่วไปเสร็จเรียบร้อยแล้ว
5. ระหว่างนั้นผู้วิจัยสัมภาษณ์พยาบาลเวชปฏิบัติทั่วไปอีกคน และหรือ หัวหน้าพยาบาล หรือหัวหน้างาน หรือผู้ร่วมงานของพยาบาลเวชปฏิบัติทั่วไปจนแล้วเสร็จ ระหว่างการเก็บข้อมูลผู้วิจัยจะตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลในหน่วยงานเดียวกันด้วยเทคนิคการตรวจสอบข้อมูลจากหลายแหล่งประกอบกัน (triangulation technique)

6. เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จแล้วผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ และข้อมูลที่ผู้ช่วยเก็บข้อมูลได้เก็บรวบรวมให้มีครบถ้วนสมบูรณ์จึงออกจากหน่วยบริการนั้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บังคับบัญชา ผู้ร่วมงานและของพยาบาลเวชปฏิบัติทั่วไปทำการวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ที่สะท้อนประเด็นการศึกษาตามกรอบแนวคิด โดยผู้วิจัยทำการอ่านข้อมูลที่บันทึกไว้ในเครื่องมือวิจัยที่ได้จากการสัมภาษณ์ ข้อมูลจากการถอดเทปเสียง และการฟังเทปเสียงการสัมภาษณ์ประกอบด้วยกัน สรุปเนื้อหาสาระที่ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นในแต่ละประเด็นคำถาม วิเคราะห์สรุปเป็นประเด็นเนื้อหาที่ละประเด็น จนไม่มีประเด็นเนื้อหาเพิ่มเติม จึงสรุปประเด็นคำถามต่อไป

ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ใช้บริการ และข้อมูลการบันทึกการบริการของพยาบาลเวชปฏิบัติทั่วไปทำการวิเคราะห์ด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ด้วยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน